

Terminologija

SLOWNIK GEODEZYJNY

Rječnici su vrlo važno pomagalo jezičnog razumijevanja i sporazumijevanja. Najveći broj rječnika je dvojezičan. Riječi jednog pretvaraju, pretaču, u riječi drugog jezika.

Danas su rječnici važnije pomagalo nego što su ikada bili. Razvoj prometnih sredstava, razvoj trgovine, štampe, literature, filma itd kreće takovim silnim tempom, da su granice jedne zemlje preuske. Razvoj poprima svjetske razmjere. Danas proizveden film, publicirana dobra knjiga, naučna rasprava ili članak, već se sutra prevodi na niz jezika i o njoj izvješćuje u bezbroj novina i časopisa širom svijeta. Nikad se nije toliko publiciralo, toliko prevodilo, toliko izvješćivalo i evidentiralo kao danas. Kod toga obilno pomažu bezbrojni rječnici.

Nekad su rječnici bili uglavnom opći t. j. obuhvatali mnoštvo riječi iz života. Međutim danas su razne struke razvile tako brojne stručne termine, da su neophodni i specijalni rječnici samo stručnih termina pojedine struke. Često su takovi rječnici višezjezični.

God. 1955 izašao je u Varšavi SLOWNIK GEODEZYJNY. Knjiga od 525 stranica, a dodano je na kraju još i 20 praznih stranica, da si svatko i sam može dopunjavati riječi, kojih eventualno u rječniku još nema.

SLOWNIK GEODEZYJNY je geodetski rječnik u 5 jezika: poljski, ruski, njemački, engleski i francuski. Poljski je bazični jezik. Termini su svrstani alfabetski na poljskom i dani u spomenuta 4 ostala jezika. Ispred svakog termina je tekući broj. Ovakav poljsko-rusko-njemačko-englesko-francuski rječnik ispunjava prvi dio knjige i obuhvata 4355 stručnih pojmova odnosno termina, koji su iz poljskog jezika prevedeni na citirane strane jezike. Omogućeno je osim toga, da si svatko sam može umetnuti još i šesti jezik. Na desnom rubu knjige ostavljen je odgovarajući prazan prostor u tu svrhu.

Nakon 323 stranice ovakovog osnovnog POLJSKO-rus.-njem.-engl.-franc. rječnika slijede stranice 324 do 357 pod naslovom Znaki topograficne (Uslovnice topografičeskie znaki, Topographische Zeichen, Topographical signs, Signes topographiques). Tu su na 33 stranice, na analogan način kao gore, izneseni terminj za topografske znakove. Ovaj dio rječnika teče od br. 4356 do 4813 t. j. obuhvata 457 termina.

Treći dio knjige od str. 361—363 nosi naslov Indeks synonimow polskich. Alfabetskim redom svrstani su sinonimi, koji se u poljskom jeziku upotrebljavaju. Iza svakog sinonjma je broj, pomoću kojeg se u osnovnom rječniku može naći termin, na koji se sinonim odnosi.

Do str. 365 Slownik geodezyny štampan je na bijelom papiru. Slijede stranice 365—408 na ružičastom, 409—447 na plavom, 449—485 na žutom i 487—525 na zelenom papiru. Svaka boja posvećena je indeksu drugog jezika. Ružičasti obuhvata alfabetskim redom ruske termine (Ruski indeks). Iza svakog termina je opet osnovni broj, pod kojim se u osnovnom rječniku termin može naći na svih 5 jezika. Analogno je na plavom papiru njemački indeks (Deutscher Index), na žutom engleski (English index) i na zelenom francuski (Index francais).

Slownik geodezyny vrijedan je prilog internacionalnoj geodetskoj literaturi. Omogućuje prevodenje stručnih termina iz bilo kojeg u bilo koji od spomenutih 5 jezika. Rječnik može da služi na čast poljskim geodetima. Izradila ga je komisija za terminologiju Stowarzyszeni-a Naukowo-Techniczne Geodetow Polskich. Saradivao je veliki broj stručnjaka. Urednik je Wacław Sztompke.

Evo i nekoliko riječi iz Predgovora, koje se lijepo mogu primijeniti i na naše prilike:

»Dužnost je tehničara da prati stručnu literaturu i svoja znanja neprestano usavršava na aktualnim tekovinama nauke. To je naročito važno danas. Tehnika je glavna karakteristika da-

našnjice, a razvoj je vrlo brz. Ne smijemo se ograničiti na materinski jezik. Gdje god je moguće treba studirati stranu literaturu. Problem stalnog usavršavanja postao je naročito važan posljedice rata. Obnova zemlje, uklanjanje posljedica ratnih pustošenja, potreba brze izgradnje, preobražaj ekonomske strukture zemlje, koja se u silnom tempu iz zaostale agrarne zemlje pretvara u naprednu industrijsku. Sve to postavlja goleme zadatke. Traži se stalno sve savršenije znanje svakog inženjera, svakog tehničara.»

Listajući Slownik geodezyjny zainteresiralo me pitanje: u kakovom je od prilike stanju i kako je eventualno napredovala internacionalizacija geodetskih termina. Struka se razvija. Uvode se novi postupci, instrumenti, metode. Razvoj je toliko nagao, da gotovo svi najnoviji termini zadrže svoje prvotne nazive, bez prevadanja. Osim toga i mnogi stari termini iskovani su s jezičnom osnovom latinskog ili grčkog pa također imaju internacionalan karakter.

Da dobijem neku sliku o intenzitetu internacionalizacije, razmotrio sam riječi samo prvog A slova Slownika. U začudno visokom procentu nalaze se unutar toga slova zajednički jezični korijeni. Cca 63% termina ima u svih 5 jezika po istu jezičnu osnovu. Daleko manji postotak (11%) termina zajednički je samo u 4 jezika, 3% u 3 jezika, 4% u dva, a tek 19% su na pr. u jezičnom smislu čisto poljski.

Daljnja slova Slownika nisam u tome pogledu ispitivao. Vjerojatno imaju manji procenat internacionalnih termina. U optici, fizici, astronomiji i t. d. baš pod A mnoge su riječi zajedničke takorečij u svim jezicima (na pr. aberacija, absorpcija, ahromat, ahromatizam, adaptacija, aerofotografija, aerofotogrametrija itd. itd.).

Smatram da rječnici kao što je Slownik geodezyjny nesamo olakšavaju prevodenja i stručno međusobno razumijevanje već u izvjesnoj mjeri samom svojom pojavom doprinose i internacionalizaciji termina. Ako se na pr. neka riječ kao stručan termin upotrebljava takorekući u svim jezicima samo u jednome ne, vrlo je vjerojatno, da će i u tome jeziku vremenom pobijediti.

Poljski Slownik može i nama biti poticajem za izradu naše geodetske terminologije. A svakako će biti od koristi izradi mnogojezičnog rječnika, koji priprema FIG (Fédération International des Géomètres). **Dr. N. N.**

PRIJEDLOG

U tehničkim strukama stručni termini igraju izvjesnu korisnu i važnu ulogu. Doprinosu bržem razumijevanju i sporazumijevanju. Ako je takovo sporazumijevanje važno unutar jednog jezika, gotovo je isto toliko važno i između stručnjaka raznih jezika i raznih naroda.

Fédération International des Géomètres priprema stoga izdavanje velikog mnogojezičnog geodetskog rječnika Vocabulaire international du geometre. Taj rječnik će pokazati, da su mnogi stručni termini internacionalni t. j. da se isti termin ili istog jezičnog korijena upotrebljava u mnogo jezika i razvoj je takav, da sve više novih pronalazaka, novih metoda, novih instrumenata u mnogo jezika zadržati isto ime. Poželjno je, da se i svijesno teži izvješnom približavanju, izvjesnoj internacionalizaciji termina. Stoga mislim, da bi korisno bilo, da baš Jugoslavija predloži FIG-u slijedeće. U internacionalnom geodetskom rječniku da se riječi, koje već imaju ili bi mogle imati internacionalno značenje, da se te riječi provide posebnim znakom (istaknu na pr. zvjezdicama ili drugim slogom ili slično) i od strane FIG-a preporučite članicama te internacionalne organizacije, da ih po mogućnosti akceptiraju i u svoje nacionalne terminologije. Time bi bio učinjen skroman, a ipak izvjestan korak. svijesnoj internacionalizaciji termina.

U botanici (medicini itd) pojedine vrste i pojmovi nose internacionalne latinske nazive. Od više naziva prednost se daje onome, koji potiče od prvog autora, koji je biljku pronašao, opisao ili slično. Isti princip bi se mogao upotrebiti i kod nekih geodetskih termina. Ako je na pr. Bošković izumio autoredukcione klinove, koji se danas tako sjajno upotrebljavaju u instrumentima REDTA Bosshardt-Zeiss, RDH Wilda itd., zašto se ti klinovi ne bi internacionalno prozvali Boškovićevim imenom. I slično. **Dr. N. N.**